

‘ತಮ್ಮ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.’ ಎಂದರು

ಒಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಪೂರ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂತು. ಸುಬ್ಬಿ ದಣಿದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರು ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಾಣಿಯಿಂದ ‘ಅದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಇದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೆಲವು ಸಲ

‘ಅದಲ್ಲ, ಇದಲ್ಲ’ ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ದೂರ ನಿಂತು ಬೆರಳಿನಿಂದ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಿನುಗುದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ತಾಯಿಯ ಮುಖ ನೋಡಿದೆ. ಆಕೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ, ಮೊರವೊಂದರಮೇಲೆ ಮಗುವೊಂದು ಮಲಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಮಗು ಈಗ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತೋ ?

ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ದಾಟಿದ್ದ ಹಣ್ಣು ಮುದುಕಿ, ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಮೇಲೆ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಚೇಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರು ಮೂರು ಸಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತುಳಸಿದಳ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆಹೊದರು. ಚಳಿಯಿಂದ ನಿರಗಟ್ಟಿದ್ದ ದೇಹ ತೆಂಗಿನಮರದ ಗರಿಯಂತೆ ಥರಥರನೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾಲುಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಹೊಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಫಿಯ ಚಂಬನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಜ್ಜಿ ಸುಬ್ಬಿಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮೃದುವಾಗಿ

‘ ಸುಬ್ಬಿ ’ ಎಂದರು.

ಸುಬ್ಬಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಅಜ್ಜಿಯ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಕಾಫಿಯ ಪಾತ್ರೆ ಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಅಜ್ಜಿಯ ಕೈ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಿಯ ದೇಹ ಬೆವರು ಹೋಗಿತ್ತು. ಬೆವರಿನ ಮಣಿಮಾಲೆ ಹಣೆ, ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಿ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಒಣಗಿದ ತುಟಿಯನ್ನು ಸವರಿ ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೀಣವಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ‘ ಏನು ’ ಎಂದಳು.

‘ ಕಾಫಿ ತಂದಿದೀನಿ. ಪಾತ್ರೇನೆ ಇಡ್ತೀನಿ. ನಿಧಾವಾಗಿ ಕೊಡು ಎಯಂತೆ. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಡಿ.’

ಕಾಫಿಯ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ಒಣಗಿದ್ದ ಮುಖದ ಮೇಲೆ

ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕಾಂತಿ ಹರಡಿತು.

ಸುಬ್ಬಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಮುಗಿಸಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಗದ್ದದ ಕಂಠದಿಂದ

‘ಅಜ್ಜಿ, ನನಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಗೊತ್ತಾಗೋದಿಲ್ಲ’ ಎಂದಳು.

‘ಏನೂ ಹೇಳಬೇಡ. ಈಗ ನಿದ್ರೆಮಾಡು.’

‘ನೀವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ..... ನಿಮ್ಮಿಂದ..... ನೀವು.....ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬದುಕಲಿ.’

ಅಜ್ಜಿ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ‘ಪಾಪ! ಮಗು ಬೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಹೋಗಿದೆ. ನಮ್ಮನೇಗೆ ಬಾ. ಅನ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊದರು.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತಾವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ವಠಾರದ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಹೊಸ ಜೀವಿಯೊಂದು ತಮ್ಮ ವಠಾರದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾದರು. ಅದೂ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿದವರು ಅಜ್ಜಿಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಮಂಜುಳಾ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿ ಹೊಸಲಿನಮೇಲೆ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತಳು.

ಮೈಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ಎಂಜಲನ್ನು ಇತರರು ತುಳಿದಾರೆಂದು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಮುಸುರೆ ಜಾಗವೊಂದನ್ನು ಕಾದು ಕುಳಿತ ಅಜ್ಜಿಯೇ ಈಗ ಹೀಗೆ..... ?

‘ಸುಬ್ಬಿ, ಇನ್ನು ನಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಅಜ್ಜೀನ ಅವರ ಮಡಿಲಿಷಯ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಅವರಿಗೆ ಮಾನವ ಹೃದಯವಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಸಾಕು’ ಎಂದಳು ಬಿಗಿದ ಕಂಠದಿಂದ ಮಂಜುಳ.

ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಪ್ಪ ಅಜ್ಜಿಗೆ ‘ನಿಮ್ಮಿಂದ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯವಾಯಿತು ಅಜ್ಜಿ, ನೀವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಗತಿ ಏನಾಗ್ತೋ? ವ್ರತ, ಗಿಡ ಮಾಡಿದೋರು ನೀವು..... ಅಂಥಾದ್ರಲ್ಲೋ.....’

‘ಬಿಡಪ್ಪ. ಏನು ಮಾತೂಂತ ಆಡ್ತೀಯ? ಅವಳು ಪ್ರಸವವೇದನೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮಡಿಯೇ? ಏನೋ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು ಅದು. ಈಗ ಬಿಡೋಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ನೋವು

ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇರೋವಾಗ ಸಂತಯಿಸೋದು ಧರ್ಮ '

ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ವಠಾರದ ಮಹಿಳಾಮಂಡಳಿಗೆ ಅಜ್ಜಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಗುರುರಾಜ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಬದುಕು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಈ ಬಗೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಹೆಣ್ಣಾಯಿತೆಂದು ನಿರಾಶೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಿ, ಅಪ್ಪ ಗುರುವಿನ ಜನನದಿಂದ ಹರ್ಷಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಿ ತಾನು ಮೊದಲೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಮಗನಿಗಿರಿಸಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು.

ಈಗ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಗುರುವಿಗೆ ಮೊದಲಾಗಬೇಕು. ಅವನದಾಗಿ ಉಳಿದ ನಂತರ ನನ್ನದಾಗಬೇಕು.

ಈಗ ನಾನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಮಲಗುವುದಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಮಲಗುವುದರಲ್ಲಿ ಗುರು ಎದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ.

'ಎಳು ಆ ಕಡೆ ಮಲಗಿಕೋ. ಗುರು ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಗುರುವನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ನನಗೆ ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಕೋಪ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ

'ಗುರು ಬೇಡ. ನನ್ನೇ ಮಲಗಿಸಿಕೋ' ಎಂದು ಹಠ ಮಾಡಿದೂ ಉಂಟು. ಆಗ ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

'ಎನು ಹೆಣ್ಣೇ ನೀನು! ತಮ್ಮಂತ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರೀತಿ ಬೇಡವೇ? , ಗುರುವಿಗೆ ಮಡಿಯಾದ ನಂತರ ನನಗೆ ಮಡಿ, ಗುರುವಿಗೆ ಹಾಲ್ಯ ಕುಡಿಸಿದನಂತರ ನನಗೆ ಊಟ !

ಅಪ್ಪನಿಗೂ ಗುರುವಿನಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯ ವಾಕಿಂಗಿಗೆ ಗುರುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲವು ಸಲ 'ನಾನೂ ಬರ್ತೀನಿ' ಎಂದು ನಾನು ರಗಳೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಆಗ ಅಪ್ಪ

'ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನೀನು ಕೇಳುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕರೆಸೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಿ' ಎಂದು ಶರತ್ತು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಏನು?'

'ನೀನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ನೋಯುತ್ತೆ. ಎತ್ತಿಕೋ ಎಂದು ಹಠ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಾ.'

ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದಾಗ ಅಪ್ಪ ಈ ರೀತಿಯ ಶರತ್ತುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರೊಡನೆ ವಾಕಿಂಗಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ನನ್ನನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಗುರು ಬೇಕು, ನಾನು ಬೇಡ.

ನಾನು ಮತ್ತರ, ಕೋಪದಿಂದ ಬದಲು ಹೇಳದೇ ಅಳುತ್ತಾ ಹಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಸುಬ್ಬಿ ಬಂದು ನನಗೆ ಎರಡೇಟು ಕೊಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗುರು ಅಪ್ಪನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ.

ಗುರು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿ ಯಿತ್ತು. ಅವನ ದುಂಡು ಮುಖ, ಹಾಲುಗೆನ್ನೆ, ಹೊಳವುಗಣ್ಣು, ಗುಂಗರು ಕೂದಲು, ತಿಳಿಯಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಮಲ ಭಾವನೆ ಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಆಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತವ ಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗಲು ನನ್ನ ಕೈಗಳು ಆಸೆಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೊಡನೆ

'ಈ ಕಡೆ ಬಾ. ನೀನೋ ಒರಟು ಹುಡುಗ. ಅವನು ನಿನ್ನ ಒರಟಾಟ ತಡೆಯಲಾರ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅವನು ಅಳುವಾಗ ತೊಟ್ಟಿಲ ಹಗ್ಗ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೊಡನೆ 'ಸದ್ಯ. ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಆದೀತು. ಇನ್ನು ಅವನನ್ನು ಬೀಳಿಸಿ ಅಡೊಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಡ' ಎಂಬ ಮಾತು ಬಾಣದಂತೆ ಹಾರಿ

ಬಂದು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಗ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಗುರುವೇನು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಬಂದವನೇನೋ ?

ಗುರುವನ್ನು ನಾನೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನಿಂದ ಸಹಿಸುವುದಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಯಸಿ ಬಯಸಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ ಗುರು. ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಬೇಡವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನು. ಸಹಜವಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಗುರುವಿನ ಕಡೆ ವಾಲಿತ್ತು.

ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಗುರು ನನಗಿಂತಲೂ ಸುರೂಪಿ. ಗುರು ತಂದೆಯಂತೆ ಬೆಳೆಗಿದ್ದ. ನಾನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಹುಬ್ಬು, ತುಟಿ, ಮುಖದ ಮಾಟ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರದೂ ಒಂದೇ. ತಿಳಿಬಣ್ಣದಿಂದಾಗಿ ಗುರು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ 'ಮುದ್ದಾಗಿದಾನೆ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಿಂದಾಗಿ ನಾನು 'ಇದಾಳೆ ಸುಮಾರಾಗಿ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಗುರುವನ್ನು ನೋಡಲು ಮನೆಗೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲಾ

'ಚೆನ್ನಾಗಿದಾನೆ, ಅಕ್ಕನ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲ' ಎಂದಾಗ ಸುಬ್ಬಿಯ ಮುಖ ಒರಳುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗಿನ್ನೂ ಆಗ ಆ ಮಾತಿನ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಂದವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೇ ನನ್ನ ಜೇಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ.

'ಆದ್ರೂ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಬಾಯಿ ಎಲ್ಲಾ ಅವಳ ಹಾಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು ಸುಬ್ಬಿ. ಎಷ್ಟಾಗಲಿ ತಾಯಿ ಅವಳು. ಕಲಾವಿದೆಯ ಒಂದೇ ಕುಂಚದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಎರಡು ಚಿತ್ರಗಳು ನಾನು, ಗುರು. ನನ್ನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ ಅವಳ ಕೈ ಅಷ್ಟು ಪಳಗಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ ?

ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಸುಬ್ಬಿ 'ಗಂಡುಮಗುವಿಗೆ ಕೆ ಬಣ್ಣ ? ಇವನಿಗೆ ಬದಲು ಇವಳಿಗಾದರೂ ಈ ಬಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದರಾಗಿತ್ತು' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮೂರನೆಯವರು ನನ್ನ ರೂಪನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದಾಗ ಸುಬ್ಬಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು

'ಕಸ್ತೂರದೇನಂತೆ ? ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದಾಳೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಇತರರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸುಖ, ದುಃಖ ಯಾವುದೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಮೂರು ವರ್ಷದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತೆ.

ನನಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರೂವರೆ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಜ್ಜಿಯ ವಠಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಸಾರ ಬಂತು. ಹಳೆಯ ಸಂಸಾರಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕುತೂಹಲವೂ, ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಿಯ ವಠಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೊಂಥವರು ಬರುತ್ತಾರೆ? ಯಾರೋ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಪರದೇಶಿ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಉದಾಸೀನ ಭಾವನೆ ತಾಳಿದ್ದರು.

ಆ ಸಂಸಾರದ ಯಜಮಾನ ಜೋಯಿಸನಿಗೆ ಏನು ಕೆಲಸವಿತ್ತೋ ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಜೋಯಿಸನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೋಯಿಸರು ಮಾತ್ರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಜುಳಾ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕೀಟಲೆಗಾಗಿ

‘ಅಂಬುಜಮ್ಮ, ಯಜಮಾನರು ಮನೆಲೇ ಇರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಆಕೆ

‘ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತಿದ್ದಾರೆ ಕಣ್ಣಿ. ವಿಜಯ ವ್ರೃಡಕ್ಷನ್ಸರವರು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ‘ದುರಾದೃಷ್ಟ’ ಕತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದರು.

ಮಂಜುಳ ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಡನೆ ‘ನಮ್ಮ ದುರಾದೃಷ್ಟ’ ಎಂದಳು.

‘ಏನಂದಿರಿ?’

‘ಅಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಎಲೆಯ ಮರೆಯ ಕಾಯಿಗಳಿರುವಾಗ ಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಕರು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಾಳುಮಾಳು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲಂತ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ.’

ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಬಾಯಂಚು ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತು.

‘ನೀವು ಹೇಳೋದು ನಿಜ ಮಂಜುಳಮ್ಮ. ಆ ತಯಾರಿಕನೋ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿ ಕತೆ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾನಂತೆ’ ಎಂದರು ಅಂಬುಜಮ್ಮ.

‘ ಈ ಕತೆ ಬರೆಯುವ ಹವ್ಯಾಸಾನ ಅದರ ಪಾಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟಿಸಲು ಯಾಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು ? ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮಂಜುಳ ಬಾಗಿ ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ

‘ ನಿನ್ನೆ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ವಲ್ಲಿ, ಗಿಲ್ಲಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಾಗ ನಾನು ಎದುರಿಗೆ ಬಂವೆ. ಭರತ್ ಭೂಷಣನನ್ನೂ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನೂ ಅವಳ ಜವಳ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು’ ಎಂದಳು.

ಅಂಬುಜಮ್ಮ ನಸುನಾಚಿ

‘ ಸಾಕು ಬಿಡ್ತಿ ಹಾಸ್ಯ’ ಎಂದರು.

‘ ಇರೋ ವಿಷಯ ಹೇಳಿದರೆ ಹಾಸ್ಯ ಅಂತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಸ್ಥಾನ ಚಲನ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಂಬುಜಮ್ಮ. ಅವರು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರದೇ ಇರೋದರಿಂದಾನೇ ಇವತ್ತು ದಿಲೀಪ್ ಕುಮಾರ್ ಲಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದಾನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯದ ಕಲೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ.....’

ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ ? ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನನಗೂ, ಉಷಾಗೂ ಜಗಳ ಶುರುವಾಯಿತು. ಮಂಜುಳಾ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಉಷೆಯ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೂದಲಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಿಸಲು ಓಡೋಡಿ ಬಂದಳು.

‘ಕತ್ತೆಗಳಾ. ಜಗಳವಿಲ್ಲದೇ ಆಟ ಆಡಿಕೋಬಾರದೇ ? ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಆಟ ಆಡೋದು, ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷ ಕಾದಾಡೋದು.’

ಮುಗ್ಧ ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಬಳದ ಮಾತಿನ ಸ್ವರ್ಗ ಅಂಗೈ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾವು ಕಾದಾಡಿ ಮಾತಿನ ಗೋಪುರ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಂಜುಳಾಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತ್ತು.

ವಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದಲೇ ಜೋಯಿಸರ ಅಲಂಕಾರ ಜಾಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅವರ ಶುಭ್ರ ವಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಧೂಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಲಿನವಾಗ ತೊಡಗಿತು.

ಅದೊಂದು ದಿನ ನಾನು, ಗುರು ಸುಬ್ಬಿಯ ಮುಂದೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿ

ಧ್ವಾಂಗ ಮಂಜುಳಾ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಜೋಯಿಸರ ಮನೆಯಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಬ್ಬ

‘ಬಾ ಇಲ್ಲಿ’ ಎಂದಳು.

ಮಂಜುಳಾ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಕ್ಕಳು.

‘ಯಾಕೆ ?’

‘ಮತ್ತೇ....ಮತ್ತೆ ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಅವರ ಯಜಮಾನರದೊಂದು ಫೋಟೋ ತೋರಿಸಿದರು. ‘ಬೈಜಾ ಬಾವರಾ’ ಲಿ ಭರತ್ ಭೂಷಣ್ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ಕೆದರಿ, ಕನಸಿನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಗಗನದತ್ತ ಹರಿಸಿ....’ ಮತ್ತೆ ನಗುವಿನ ಬುಗ್ಗೆಯುಕ್ಕಿತು ಅವಳ ತುಟಿಯ ಬಿರುಕಿನಿಂದ.

‘ಮಾತು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ ನಗಮ್ಮ.’

‘ಅದೇ ಭಂಗೀಲಿ ಜೋಯಿಸರು ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದ್ರಾಸಿನ ಸ್ಟುಡಿಯೋಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕಳಿಸ್ತಾರಂತೆ.’

‘ನೀನು ತುಂಬಾ ಕೆಟ್ಟವಳು ಕಣೇ ಮಂಜೂ. ಪಾಪ! ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಬಣ್ಣದ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಮೋಸ ಮಾಡ್ತಿದೀಯಾ?’

‘ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಡೋದರಿಂದ ನೆನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಹೋಗಿದೆ’

‘ಹೂಂ. ಇನ್ನೇನು ಮಾಡ್ತೀಯ. ತಿಂದು ಕೊಬ್ಬು ಜಾಸ್ತಿಯಾ ಮುತೂಂತ ತೋರತ್ತೆ. ಒಳಗಿರೋ ಚೈತನ್ಯ ಸುಮ್ಮನಿರಗೊಡೋದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇ ?’

ತಕ್ಷಣ ನಗೆಯ ಬುಗ್ಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಡಲಾಯಿತು.

‘ಜೋಯಿಸರು ನನ್ನ ಗಂಡನಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ವಾಸಿ ಸುಬ್ಬ ಹೆಂಡತೀನ ಬೇರೊಬ್ಬನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗೂಂತ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ದುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ದುಡಿದು ತಂದು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ತೆಪ್ಪಗೆ ತಿಂದು ಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದಾರೆ. ಅದರೂ ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ದಾರೆ.’

‘ಆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮಂಜುಳೆಯ ದನಿ ನಡುಗಿತು. ಸುಬ್ಬ

ನನ್ನಿನಲ್ಲಿ 'ಪಾಪ! ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿ. ಗಂಡನ್ನು ನೆನಸಿರಬೇಕು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾವನೆಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ತವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿ ದಾಳಿ. ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಲಾರಳು. ಗಂಡನನ್ನು ನೆನಸದೇ ಇರಲಾರಳು' ಎಂದುಕೊಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದ ಮಂಜುಳೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು.

ಮಂಜುಳಾ ಕಣ್ಣೀರಿನ ನಡುವೆ ನಕ್ಕಳು.

ನಗು ಅಳು—ಮತ್ತೆ ಅಳು ನಗು !

'ಯಾಕೆ ನಗ್ತೀಯಾ ?'

'ಓ, ಆ ಫೋಟೋ....ಭರತ್....ಭೂಷಣ್....ನಂಕೈಲಿನ್ನಾಗೋ ಲ್ಲಾಮ್ನಾ ಈ ನಗು ತಡೆಯೋಕೆ....'

'ಎಲ್ಲೋ ಶುದ್ಧ ಹುಚ್ಚು.'

'ಭ....ಭ....ಭರತ್....' ಮಂಜುಳಾ ನಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸುಬ್ಬ ರೇಗು ಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿ ಮಂಜುಳೆಯ ನಗು ವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದೆ.

ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಮಗ ವೇಣುಗೊಪಾಲ ನನಗಿಂತಲೂ ಎರಡು ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡವನು. ನಾನು, ಉಷಾ ಅಡುವಾಗ ಅಟ ಅಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ. ಮೊದಲೆರಡು ದಿನ ನಾನು, ಉಷಾ ಅವ ನನ್ನು ಅಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾವೇನು ಕರೆಯೋದು? ಅಷ್ಟೊಂದು ಇಷ್ಟ ಇದ್ದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರತಾನೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಭೋರಣೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಭೋರಣೆ ಬೇಗ ಸ್ನೇಹರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಮರದ ಕುದುರೆ.

ಒಂದು ಸಲ ಮರದ ಕುದುರೆ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೋ ಯಿತು. ನಾನು, ಉಷಾ ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೇ ನಿಂತಿದ್ದಾಗ ವೇಣು ತೊಟ್ಟಿ ಯೊಳಗೆ ಇಳಿದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ. ನೀರಿನಿಂದ ಅವನ ಚಡ್ಡಿ ಬನೀನು ಒದ್ದೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೇಣು ವಿರಾಧೀರ. ಅವನು ಕೂಡಲೇ ನಮ್ಮ ಅಟದ ಬಳಗಡ ಸದಸ್ಯನಾದ.

ನಾನು, ಉಷಾ ರೈಲಿನಾಟ ಅಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬರ ಬನಿಯನ್ನಿನ

ತುಮಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದು ರೈಲಿನಂತೆ ' ಕೂ ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ' ಜುಗ್ ಜುಗ್ ' ಎಂದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ವಠಾರದ ಅಂಗಳವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ದಿನ ರೈಲಿನಾಟವಾಡುವಾಗ ವೇಣುವೇ ಎಂಜಿನ್ನಾದ. ಅವನಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಲು ನನಗಾಗಲಿ, ಉಷೆಗಾಗಲಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೇಣು ಒದ್ದೆ ಚಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಜಿನ್ನಿನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ವೇಣು ತನ್ನ ಚಡ್ಡಿಯ ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು. ಈ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆ ನೋಡಿದರೆ ಯಾಕಷ್ಟು ಕೋಪವೋ ? ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ನಮಗಾಗುವಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ಇನ್ನು ಯಾತರಿಂದಲೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಆಕೆ ಭತ್ತ ಅರಳಾಗುವಂತೆ ಸಿಡಿದು ' ಬಾರೋ ಒಳಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಎಂತಹ ಆಟ ' ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು.

ಅಷ್ಟು ಪುಟ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯರು ತಲೆಗೆ ತುಂಬೋಕೆ ಶುರು—ನೀನು ಗಂಡು, ಅವಳು ಹೆಣ್ಣು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಆಡೋದು ತಪ್ಪು ಅಂತ.

ಆದರೆ ಹಿರಿಯರು ಯಾವುದನ್ನು ' ತಪ್ಪು ', ' ಬೇಡ ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ಕದ್ದಾದರೂ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ತೃಪ್ತಿ.

ವೇಣು ತಾಯಿಯ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಿಂಡಿಯ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ವೇಣುವನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ನಮಗೆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ವೇಣುವಿನಂತೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಕುವುದು ನಮಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವೂ ಆಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣನ್ನು ಗೋರಿ ಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕತೊಡಗಿದೆವು.

ವೇಣು ರೊಟ್ಟಿಯ ಚೂರೊಂದನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ರೊಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದು ರೈಲಾಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ.

ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ' ನಾಯಿ ಬಾಲ ' ಎಂದು ವೇಣು

ವನ್ನು ಬೈದರು. ಅವನಿಗೆ ತಿಂಡಿಯ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವೇಣು ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಿ ಬಂದು ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಚಕ್ಕುಲಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಸುಬ್ಬಿ

‘ಇಲ್ಲೇ ತಿಂದು ಹೋಗು. ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ’ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದಳು.

‘ಅವರಿಗೂ ಕೊಡ್ತೀನಿ.’

‘ಕೊಡದೇ ಏನ್ನಾಡೀಯ? ರಾಜಕುಮಾರಿ ನೀನು.’

ಆಟದ ಚಪಲದಿಂದ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಎರಡು ಜೊತೆ ಎಳೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಆಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚಕ್ಕುಲಿಯ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ನಿಂತವು. ವೇಣುವಿಗೆ, ಉಪಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಚೂರು ಕೊಟ್ಟೆ.

ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ವೇಣುವಿನ ಕೈಲಿದ್ದ ಚೂರನ್ನು ಕಿತ್ತು ಎಸೆದು

‘ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರು ಕೊಟ್ಟ ಎಣ್ಣೆ ತಿಂಡಿನೆಲ್ಲಾ ತಿನ್ನೀಯೇನೋ’ ಎಂದು ಗದರಿದರು.

ಆಕೆ ಶ್ರೀಮಂತಕೇನೋ? ತುಪ್ಪ ಹೇಗಿರತ್ತೆ ಎಂದವರು ನೋಡಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ಅನುಮಾನ. ಆದರೆ ಜಂಭ ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿಸದು.

ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಈ ಮಾತು ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕೂಡಲೇ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಜಗಳ ಶುರುವಾಯಿತು. ನಾವು ಬೆರಗಾಗಿ ಹಿರಿಯರ ಜಗಳವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ನೋಡಿ ಬೇಸರವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಒಂದಾಗಿ ಅಡತೊಡಗಿದೆವು.

ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಆಡಿದೆವೋ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದಾಗಲೇ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಮಂಜುಳಾ ಉಪೇಗೂ, ಅಂಬುಜಮ್ಮ ವೇಣುವಿಗೂ ಎರಡೇಟಿನ ರುಚಿ ತೋರಿಸಿದರು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಚೀರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ತಾಯಂದಿರು ನಮ್ಮನ್ನು ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಒಂದು ವಠಾರದ ಮೂರು ಮನೆಯ ತಗಡಿನ ಬಾಗಿಲಿನ ಮೂಲಕ ಮೂರು ದನಿಯ ಚೀರಾಟ, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬೈಗಳ ಕೇಳಿ ಬಂತು. ಅನಂತರ ಅತ್ತು ಸೋತಿದ್ದ ನಾವು, ಬೈದು ಸೋತಿದ್ದ ಹಿರಿಯರು ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ತೆಪ್ಪಗಾದೆವು.

ಎರಡು ದಿನ ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಯ ಬಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದೆವು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಾ, ಮಣ್ಣನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ನಕ್ಕೆವು.

ಗುರು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆಟವಾಡಲು ಅವನ ಹೃದಯ ತವಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬಿಡಲು ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೆದರಿಕೆ. ನಾನು ಬಜಾರಿ, ಫಟಿಂಗಿ, ಗುರು ಮೆದುಗ, ಚಿಕ್ಕ ವನು. ಅವನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆಡಲು ಬಂದರೆ ಸುಬ್ಬಿ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಬಾರೋ ಗುರು, ಅವಳ ಜೊತೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಬೀಳಿಸಿಬಿಡ್ತಾಳೆ’ ಆದರೆ ಗುರು ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದು ಗುರುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಲಸ್ಯ, ಜಡತೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು,

ಒಂದು ದಿನ ಮಂಜುಳಾ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ನಾನು. ಉಷಾ ಅವಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದೆವು. ನಾವು ಮನೆಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಗುರು ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಮಂಜುಳೆಯ ತಾಯಿಯ ದನಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂಜುಳೆಗೆ ಅನುಮಾನವಾಯಿತೇನೋ — ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ನನ್ನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು.

ಸುಬ್ಬಿ ದಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಆಯಾಸ, ಬಳಲಿಕೆ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯ ಜೀವಿಯೊಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಎದೆಯ ಬಳಿ ಮಲಗಿತ್ತು.

ಮಂಜುಳೆಯ ಮುಖವರಳಿತು.

‘ಯಾವಾಗ್ಲೀ ?

‘ ನೀವು ಈ ಕಡೆ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ....’

‘ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿದೋರು ಯಾರು ?’

‘ ನಿಮ್ಮಮ್ಮ.’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಸೂಲಿಗಿತ್ತೀನ ಕರೆಸಲಿಲ್ಲವೇ ?’

‘ ಅವಳಿಗೆ ಹಣ ತೆರೋರು ಯಾರು ?’

‘ ಎಂತಹ ಮಗು ?’

‘ ನಿನ್ನಂತಹದೇ.’

ಮಂಜುಳಾ ಬಗ್ಗಿ ಮಗುವಿನ ಮುಖ ನೋಡಿ ‘ ಮುದ್ದಾಗಿದೆ’ ಎಂದಳು. ಸುಬ್ಬಿ ಬೇಸರದಿಂದ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಳು.

‘ ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಹಾಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಿದೆ. ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು ನಿನ್ನಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.’

‘ ನಮ್ಮ ಗುರು ಏನಾಗಿದಾನೋ ?’

ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ಹೆಚ್ಚು.

‘ ಅವನಿಗೇನು ದೊರೆ ಮಗನ ಹಾಗಿದಾನೆ.’

ಅವರ ಮಾತಿನ ನಡುವೆ ನನ್ನ ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪು ತೊಗಲು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಪ್ರಸಂಚದೊಳಗೆ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತೇನೋ ?

ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಭಕ್ತಿ. ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೊಸ ತಂಗಿ ಶಾರದಾಮಣಿಯಾದಳು. ಆದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪಾಲಿಗೆ ಅವಳು ‘ ಮಣಿ’ ಮಾತ್ರ.

ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹಿರಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು. ಆಗ ನನಗೆ ಅರುವರ್ಷ. ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನವರೇ ಸುಮಾರು ಅರವತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ದಿನ ಅಲ್ಲಿನ ಗದ್ದಲ, ಜಗಳ ನೋಡಿ ನಾನು ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಹೋದೆ. ಪ್ರೈಮರಿ ಒಂದನೇ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೊಡನೆ ನಾನೂ ಅಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದೆ.

‘ ಅಣ್ಣಾ, ನಾನೂ ಬರ್ರೀನಿ.... ಊಂ....’

ಕನ್ನಡಕ ಧರಿಸಿದ ಮೇಡಂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು ನಗುಮುಖದಿಂದ 'ಬಾಮ್ಮಾ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೋಗಲಿ. ನೀನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದಿ ಜಾಣೆಯಾಗಬೇಕು' ಎಂದರು.

'ಇವಳು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಂದಿರೋದು ಇದೇ ಮೊದಲನೇ ದಿನ. ಸ್ವಲ್ಪ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ....' ಎಂದು ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೇಳುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ಮೇಡಂ ನಗೆ ಮೊಗ್ಗನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಹೂವಾಗಿಸಿ

'ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೋಗಿ. ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ರಾಗ ತೆಗೆದೆ.

'ಅಣ್ಣಾ.....ಅಣ್ಣಾ.....'

ಮೇಡಂ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಅರಳಿದ್ದ ನಗೆ ಹೊವು ಸಂಜೆಯ ಕಮಲ ವಾಯಿತು. ಆಕೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಕಠೋರ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದರಿಸಿದರು.

'ಏಯ್ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ.'

ನಾನು ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿದ ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆ ಮತ್ತೆ ಮೇಜು ಬಡಿದು ಕೂಗಿದರು

'ಎಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ.'

ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಮತ್ತೆ ದೂರುಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು.

'ಮೇಡಂ, ಇವಳು ನನ್ನ ಬಳಪ ಕಿತ್ತೊಂಡಿದಾಳೆ'

'ಶಾಂತಿ ನನ್ನ ಜಡೆ ಎಳೆತಾಳೆ'

'ಸೇತು ನನ್ನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದಾಳೆ.'

ಕೊನೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಪುಕಾರುಗಳು ಸುತ್ತಲಿಂದಲೂ ಹಾರಿ ಬಂದವು. ನಲವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗೋಸ್ಕರ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆವಿಗೆ ದುಡಿಯುವ ಮೇಡಂ—ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರೇಮಿ ಸ್ಕೂಲಿನ ಮೇಡಂ—ಧ್ವನಿ ಮೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ಕೈಲಿದ್ದ ಇಂಚು ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಜನ್ನು ಬಡಿದು

'ಸದ್ದು' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದರು.

'ಮೇಡಂ, ಕಸ್ತೂರಿ ನನ್ನ ನವಿಲುಗರಿ ಕದ್ದಿದ್ದಾಳೆ.' ಕಸ್ತೂರಿಯ

ಮೇಲೆ ದೂರು ತಂದ ಕಾವೇರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾವತಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಜೀವಶವದಂತಿದ್ದ ಮೇಡಂ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಇಂಚುಪಟ್ಟು ಯಿಂದ ಒಂದೇಟು ಕೊಟ್ಟು

‘ ಇನ್ನು ಗದ್ದಲ ಮಾಡೋರಿಗೆ ಏಟು ಬೀಳತ್ತೆ’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಪಾಠವನ್ನು ಓದಲೋಡಗಿದರು.

‘ ನಮ್ಮ ಗುರು ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಾವು ಗೌರವಿಸಬೇಕು....’

ಏಟು ತಿಂದಿದ್ದ ಕಸ್ತೂರಿ ಮುಖ ಸೊಟ್ಟುಮಾಡಿ ಮೇಡಂನನ್ನು ಅಣಕಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಅಣಕಿಸುವ ಮುಖ ನೋಡಿ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ನಗು ಬಂತು.

ಸ್ಕೂಲು ಬಿಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನಾನು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹಠ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯರ ಸ್ನೇಹ, ಅಟ, ಪಾಠ ನನಗೆ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಮನೆಲಿದ್ದರೆ ಸದಾ ಅಳುವ ಮನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗುರು ಆತ್ತರೆ, ಕಿರಿಚಾಡಿದರೆ, ಮೊಂಡತನ ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ಕಾರಣಾಂತ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಪ್ಪಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ನಾನೇ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಸ್ಕೂಲೇ ಗತಿ ಎಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ.

ಕಸ್ತೂರಿ ಸುಂದರವಾದ ಹುಡುಗಿ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯವಳು. ಅವಳ ನೀಳವಾದ ಜೋಡಿ ಜಡೆ, ರಂಗು ರಂಗಿನ ಸಿಲ್ಕಿನ ಲಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಕಸ್ತೂರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆ ಉದಿಸಿತ್ತು. ಅವಳು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತವಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ರಂಗು ರಂಗಿನ ಸಿಲ್ಕಿನ ಲಂಗವಂತೂ ನನ್ನ ಕೈಗೆಟುಕದ ವಸ್ತು. ಅದರ ಜೋಡಿ ಜಡೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರದೇನು ಅಡ್ಡಿ?

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸುಬ್ಬ ನನಗೆ ಜಡೆ ಹಾಕಲು ಬಂದಾಗ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

‘ಸುಬ್ಬಿ, ನಂಗೆ ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕು.’

ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಊಟ ಮಾಡಲು ಕಾದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಗುರು ಬೇರೆ ರಚ್ಚೆ ಹಿಡಿದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮಣೆಗೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿ ಸಿಡುಕಿ ನುಡಿದಳು ‘ನಂಗೆಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ಈಗ ಪುರುಸೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತಲೆ ಬಾಚ್ಚೀನಿ. ಈಗ ಹಾಗೇ ಮುಂದಲೆ ಬಾಚಿ ಕಳಿಸುತ್ತೀನಿ’

‘ಊಂ....ಬೇಡ. ನಂಗೆ ಎರಡು ಜಡೇನೇ ಬೇಕು’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾನು ಜಡೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ನಾರನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತೊಡಗಿದೆ.

‘ಈಗ ಜಡೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ತಂದೆಗೆ ಬಡಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಕಸ್ತೂರಿಯ ಜೋಡಿ ಜಡೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತೂಗಾಡಿತು.

‘ಊಹೂಂ. ನಂಗೆ ಈಗ್ಲೇ ಹಾಕು. ನಂಗೆ ಎರಡು ಜಡೇನೇ....’ ಗುರು, ಮಣೆಯ ಅಲಾಪನೆಯೊಡನೆ ನನ್ನ ಮೇಳವೂ ಸೇರಿತು.

‘ನಂಗೆ ಎರಡು ಜಡೇ.....’

ಸುಬ್ಬಿ ಅನ್ನದ ತಪ್ಪಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದಳು. ನಾನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳತೊಡಗಿದೆ. ಮಣೆ ಎಳೆಯ ಮಗುವಾದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಿ ಅವಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುರು ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಿಯ ಪ್ರಾಣಪದಕವಾಗಿದ್ದ. ಉಳಿದವಳು ನಾನು. ಸುಬ್ಬಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ‘ಕೊಂಟಿ ಕೋಣ.’

ಸುಬ್ಬಿ ಹೊಡೆದಷ್ಟೂ ನನ್ನ ಹಠ, ಅಳು ಜಾಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ನಾನು ವಠಾರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉರುಳಾಡಿದೆ. ಲಂಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧೂಳು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡೆ. ಜೋಯಿಸರ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸುಬ್ಬಿ ಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

‘ನೀವೇನು ತಾಯಿಯೋ ದನವೋ? ಮಗೂನ ಹಾಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ಯಾಕಾದೀತು? ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮೈಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವಿರಲಿ.’

‘ನನ್ನಿಷ್ಟು. ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಾನು ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡ್ತೀನಿ.

ನೀವ್ಯಾರು ಅದನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ ? ' ಸುಬ್ಬಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು.

‘ ನಾನು ಮನುಷ್ಯಳು. ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಪಶುವಲ್ಲ. ಅಪಾಯ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಏಟು ಬಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಮ್ಮಿ ಆದರೆ ? ’

‘ ಆದರೆ ಆಯಿತು. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಇರೋದಕ್ಕಿಂತ ಹೋಗೋದು ವಾಸಿ. ’

ಅಂಬುಜಮ್ಮನಿಗೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೈಲಿ ವಾದಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದರು. ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ‘ ಏನಾಗಬೇಕು ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ನಾನು ಬಿಕ್ಕಳಿಸುತ್ತಾ ‘ ನಂ....ಗೆ ಎರಡು....ಜಡೆ.... ’ ಎಂದೆ.

‘ ಇಷ್ಟೇನೇ ! ನಾನು ಏನು ವಪ್ರ, ವೈಢ್ಯಾರ್ಯ ಕೇಳಿದೆಯೋ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಾನು ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕಲಾ ? ’

‘ ಹೂಂ. ’

ಅಂಬುಜಮ್ಮನಿಗೆ ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕಿ, ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಮುಖ ತೋಳೆದು ಊಟ ಮಾಡಿಸಿ ‘ ಈಗ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗು ’ ಎಂದರು.

ನಾನು ಅಂಬುಜಮ್ಮನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಬ್ಬಿ ಮಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು ನೇರವಾಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆ.

ಕಸ್ತೂರಿ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ತಡವಾಗಿ ಬಂದಳು. ಅವಳೊಡನೆ ಧರ್ಮಾವರದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ಬಂದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದ ಜಯಮ್ಮ ಮೇಡಂ ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದರು. ಕಸ್ತೂರಿಯ ತಾಯಿ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅವರು ಕ್ಲಾಸಿ ನೊಳಗೆ ಬಂದವರೇ ಜಯಮ್ಮನೊಡನೆ ಜಗಳವಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

‘ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀವು ಹೊಡೆಯಲಿಂತ ನಾವು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತೀವೇನಿ ? ಸರಕಾರದೋರು ನಿಮಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟು ಇಟ್ಟಿ ರೋದು ಯಾಕೆ ? ನೀವಿಲ್ಲಿರೋದು ಪಾಠ ಕಲಿಸಕ್ಕೂ ಹೊಡೆಯೋಕೋ ? ’

ಜಯಮ್ಮ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು ‘ ನೋಡಿ ತಾಯಿ,

ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದಾರೆ ? ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳ್ತೀರಾ ?

‘ ಅದೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಮಗೇನು ? ’

‘ ನೀವು ಹೇಳಿ. ನಾನು ಆಮೇಲೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳ್ತೇನಿ. ’

‘ ನಂಗೆ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದಾರೆ ’ ಆಕೆ ಅಸಹನೆಯಿಂದ ನುಡಿದರು.

‘ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಅವರವರಲ್ಲೇ ಜಗಳ ಆಡೋದಿಲ್ಲವೆ ? ಆಗ ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಎಟು ಹಾಕೋದಿಲ್ಲವೇ ? ’

‘ ’

‘ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಗದೇ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಬೇಜಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೊಡೆಯುವಾಗ, ನೋಡಿ ಈ ಅರವತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಬಾಯಿ ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಐದು ಗಂಟೆ ನಾನು ಒಂದೇ ಸಮ ಕಿರಿಚಬೇಕಲ್ಲಾ—ನಾನು ಸಹನೆಯಿಂದ ಇರೋದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹೇಳಿ ? ಸಾಲದು ದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬರಿದು, ನನ್ನ ಮನೆ ಸುಧಾಮನ ಕುಟೀರ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಡತನದೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಈ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಹೆಣಗಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಐದು ನಿಮಿಷ ನೀವು ಈ ಕ್ಲಾಸನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಆಗ ನಿಮಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ. ’

‘ ನಿಮಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ’

‘ ನನಗೆ ಬರೋ ಸಂಬಳದಿಂದ ಪ್ರಾಣದಿಂದಲಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯವೃತ್ತಿ. ಬರೋ ಸಂಬಳ ನಲವತ್ತು. ದಿನಕ್ಕೆ ಐದು ಗಂಟೆ ಕೆಲಸ. ಅವರಿರುವುದು ಅರವತ್ತು ಜನ. ನಾನು ಒಬ್ಬಳು. ಸಾಲದು ದಕ್ಕೆ Individual attention ಕೊಡೋದಿಲ್ಲಾಂತ ಬೇರೆ ದೂರು.... ’

‘ ’

‘ ನೀವು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮಂತರು. ನೀವು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೇರಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೇಳಬಾರದು—ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಡೆಚ್ಚು ಸೆಕ್ಷನ್ನುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿರಿ. ಒಂದೊಂದು ಸೆಕ್ಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ಜನ ಹುಡುಗರಿಗಿಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಇರಬಾರದು. ಈಗಿರುವ ಎರಡರಷ್ಟು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯ

ರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಸಂಬಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಡಿ....ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕಿರಿಚಲಾದರೂ ಶಕ್ತಿ ಬೇಕಲ್ಲ-ಅದಕ್ಕಾದರೂ ಸಂಬಳ ಕೊಡಿ....ಆಗ ನಮಗೂ Individual attention ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹಸಿವು ಹಿಂಗಿದರೆ ಸಹನೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ..... ’

ಕಸ್ತೂರಿಯ ತಾಯಿ ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಸುವ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದು

‘ ನಾನಿನ್ನು ಬರ್ತೀನಿ ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಜಯಮ್ಮ, ವಿಷಾದದ ನಗೆ ನಕ್ಕು ಪುಸ್ತಕ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

‘ ಗಂಧದ ಗುಡಿಯಿದು ಮೈಸೂರು;

ವೀಣೆಯ ಬಿಡಗಿದು ಮೈಸೂರು;

ಚಿನ್ನದ ನಾಡಿದು ಮೈಸೂರು.....’

ಆಯಾಸದಿಂದ ಅವರ ದನಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕುಗ್ಗಿತ್ತು.

* * * * *

ಸಂಜೆ ಆಟವಾಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಮನೆ ತಲುಪಿದಾದ ಏಳು ಘಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಿ ಗುರುವನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಾ ವಠಾರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಸ್ನೇಹಿತೆಯೊಬ್ಬಳಿಂದ ಒಂದು ಚೂರು ಬಳಪವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ನಾನು ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ನನಗೆ ಬೆಳಗಿನ ಕೋಪ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸುಬ್ಬಿಯ ಕಡೆ ತಿರಿಯೂ ನೋಡದೆ ಒಳಗೆ ನುಸುಳಿಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ.

‘ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ’ ಸುಬ್ಬಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘.....’

ನಾನು ಸ್ನೇಹಿಣನ್ನು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಡಲೆಂದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟೆ. ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದಳೆಂದು ‘ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನೋಲ್ತೀ ? ’ ಎಂದಳು.

‘.....’

‘ ಹಸಿವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ? ’

ನಾನು ಮಾತಾಡದೇ ಸುಬ್ಬಿಯ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ನಾನು ತಿಂಡಿ ತಿಂದರೆಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆಷ್ಟು ? ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಬೇಕಾದವರು

ಗುರು, ಮಣಿ ತಾನೇ ? ಏಟು ತಿನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು.

ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ' ನನ್ನ ಚಿನ್ನ ಮಾತಾಡಮ್ಮ. ನನ್ನ ಕೈ ಸೇದು ಹೋಗಲಿ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಂಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆವರಿಗೂ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಗುರು, ಮಣಿ ಬೇರೆ ಹಠ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಬಂದು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸತ್ತೇಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮಾಡೋಕೆ ಕೈಲಾಗೋದಿಲ್ಲ. ಬಡತನ ಬೇರೆ ಬಂದು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಕೈ ಮುರಿದು ಬೀಳ. ನೋಡು, ನಿಗಿಷ್ಟವಾದ ಗುಳ್ಳಪಟಿ ಮಾಡಿದೀನಿ. ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿಲ್ಲ. ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಮಾಡಿದೀನಿ ' ಎಂದಳು.

ನಾನು ಕಪ್ಪು ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಕಪ್ಪುಗಿರುವ ಬೆಲ್ಲ, ಚಿಗುಳಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಬಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ಕಪ್ಪಾಗುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಧೃಢ ನಂಬಿಕೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಹುರಿಟ್ಟು, ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿದ ಗುಳು ಪಾಟಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸುಬ್ಬಿ ನನಗಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಗುಳ್ಳಪಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು.

' ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿದ ಗುಳ್ಳಪಟಿ ' ಎಂದೊಡನೆ ನನ್ನ ಕೋಪವೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಯಿತು. ನಾನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ' ತುಂಬಾ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿದೀಯಾ ? ' ಎಂದೆ.

' ಹೂಂ. ತಂದುಕೊಡ್ತೀನಿ ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ಗುಳ್ಳಪಟಿಯ ದಪ್ಪ ಉಂಡೆಯನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಕೈಗಿತ್ತಳು. ನಾನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಅಟಿ ವಾಡಲು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕು

' ಇನ್ನೇನು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದ್ದಾಯಿತಲ್ಲಾ ಇನ್ನಾದರೂ ಹೋಗಿ ಊಟಮಾಡಿ. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಹಸಿದುಕೊಂಡಿದೀರಿ ' ಎಂದರು.

' ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಕ್ಕರೇನ ನಾಳೆ ತೀರಿ ಸ್ತೀನಿ.'

' ಅದು ಆಮೇಲಾಗಲಿ. ನೀವು ಹೋಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿ. ನೀವು ಅವಳನ್ನು ಸಾಯಬೀಳ ಹೊಡೆದಿರಿ ಅನ್ನೋದನ್ನು ಅವಳು ಮರೆತಿರಾಳೆ. ನೀವು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಕೊರಗಿದಿರಿ. ಹೋಗಿ ಊಟಮಾಡಿ'

ಎಂದು ಅಂಬುಜಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋದಾಗ ಸೀಮೆಯೆಣ್ಣೆ ದೀಪದ ಮಂಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಒಳಗೆ ಬಂದು ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ' ಬಾಪ್ಪಾ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಕುಳಿತುಕೋ ' ಎಂದಳು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ಒತ್ತಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಸುಬ್ಬಿ ಎಡಗೈಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ತಂಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದಳು.

ರಾತ್ರಿ ನನಗಿನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿ, ಅಪ್ಪ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು.

' ನಿದ್ರೆ ಬಂತೇ ? ' ಸುಬ್ಬಿ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

' ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. '

ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಆಕೆ ಹೇಳಿದಳು ' ಬಡವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾ ಗಬಾರದು. ಅಲ್ಲವೇ '

' '

' ಅವಕ್ಕೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನಮಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ' ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎರಡು ಜಡಿ ಹಾಕೂಂತ ಹಠ ಮಾಡಿದಳು. ನನಗೂ ಕೈ ಬಿಡುವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನ ಹೊಡೆದ ಹಾಗೆ ಗುರೂನ ಹೊಡೆದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಖಂಡಿತ ಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದ. ಅವಳನ್ನ ಹೊಡೆದಿದ್ದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನೂ ಚುರು ಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸು ಒದ್ದಾಡಿಬಿಡುತ್ತ '

' ಅದಕ್ಕೆ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗುಳುಪಾಟಿ ಲಂಚ '

' ಹೂಂ. ಸಾಲ ತಂದು ಮಾಡಿದೀನಿ. ನಾಳೆ ತೀರಿಸಬೇಕು. '

ನನಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನನಗೆ ಎರಡು ಜಡಿ ಹಾಕಲು ಸುಬ್ಬಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಬಂದಳು.

' ಬಾವ್ವಾ ಇವತ್ತು ಎರಡು ಜಡಿ ಹಾಕ್ತೀನಿ. '

ಜೋಡಿ ಜಡೆಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ರಿಬ್ಬನ್ನು , ಲಂಗವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಾರು ಬಿಗಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗಿಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಜಡೆಯ ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೊರಟು ಹೋಗಿತ್ತು.

‘ ಬೇಡ. ನಂಗೆ ಒಂದೇ ಸಾಕು. ’

ಸುಬ್ಬಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ‘ನಾನು ಅಂಬುಜಮ್ಮನಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಕ್ತೀನಿ. ಬರ್ತೀಯಾ ? ’

‘ ಬೇಡ. ’

ಸುಬ್ಬಿಯ ನಿರಾಶೆ ಸಿಡುಕಿನ ರೂಪ ತಾಳಿತು. ‘ ಬೇಡದೇ ಇದ್ದೆ ಹೋಗು ’ ಎಂದು ಆಕೆ ರೇಗಿ ನುಡಿದಳು.

ನನ್ನ ಏಳನೇ ವರ್ಷದಿಂದಲೂ ನಾನು ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡದೇ ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗುರು ಹುಡುಗನಾದುದರಿಂದ ಅವನು ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನೆಗೆ ಮಡಿ ಉಡಿಸುವುದು, ಊಟ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕುವುದು ಈ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದವು. ಸುಬ್ಬಿ ತಲೆನೋವು, ತಲೆಸುತ್ತು ಎಂದು ಮಲಗಿದಾಗ ಕಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಒಲೆ ಹಚ್ಚಿ ಅನ್ನ ಮಾಡುವುದು ಈ ಕೆಲಸವೂ ಕ್ರಮೇಣ ನನ್ನದಾಯಿತು.

ಮನೆ ಎರಡೂವರೆ ವರ್ಷದವಳಿದ್ದಾಗ ಸುಬ್ಬಿ ತಲೆ ಸುತ್ತು, ವಾಕರಿಕೆ ಎಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದಳು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೇ ಸುಬ್ಬಿ ನನಗೆ

‘ ಇವತ್ತು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ನೀನೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು ’ ಎಂದಳು. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕುಂಟಲು ಮೊದಲಾದುದು ಅಂದಿನಿಂದ.

ಸುಬ್ಬಿ ಒಲೆ ಹಚ್ಚುವುದು, ಅಕ್ಕಿ ತೊಳೆದು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ನೀರಿಡುವುದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೆಲಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅದೂ ಒಂದು ಆಟವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಬೆಂಕಿ ಕಡ್ಡಿ ಗೀರಿ ಅದು ಭಗ್ಗನೆ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ವೃಥಾಗೊಳಿಸಿ ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದೆ.

‘ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಡ್ಡಿ ಹೋಯ್ತು’ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿ ಮಲಗಿ ದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಂಕಟಪಟ್ಟಳು. ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ರಪರಪನೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಡಿದು ಬೀಸುವುದೂ ನನಗೆ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ತೋರಿತು.

‘ಹಾಗೆ ಬೀಸಿದರೆ ಬೀಸಣಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಕೂಡ ಬಾಳೋದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ. ಓಲೆ ಬೀಸೋದು ಹೇಗೆಂತ ತೋರಿಸ್ತೀನಿ.’

ನಾನು ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಆಕೆ ಬೀಸಣಿಗೆ ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಬೀಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಅಕ್ಕಿ ಕುದಿದು ಅನ್ನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುವುದಂತೂ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋರಂಜನೆಯ ದೃಶ್ಯ. ಅಕ್ಕಿ ಕುದಿಯುವಾಗ ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಒಡೆದು ಹಬೆ ಹೊರಡುವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಸಾಲದು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದೆ

ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಅನ್ನ ಮಿಡ್ಡೆಯಾಯಿತು. ಸಾರಿಗೆ ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಖಾರ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸುಬ್ಬಿ, ಅಪ್ಪ ನನ್ನಡಿಗೆ ಯನ್ನು ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಊಟ ಮಾಡಿದರು. ಆ ದಿನವಂತೂ ನನ್ನ ಕಾಲು ನೆಲದ ಮೇಲಿದ್ದರೂ ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಗಂಡನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದಳು

‘ಎಂಟು ದಿನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಮೇಲೆ ನನ್ನೂ ಮೀರಿಸ್ತಾಳೆ.’

ಅಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಿ ಎರಡೆರಡು ದಿನಕ್ಕೂ ಮೈಗೆ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಲಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಸುಬ್ಬಿ ನನಗೆ

‘ಈ ವರ್ಷ ಸ್ಕೂಲು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಈ ಸಾರಿ ನಾನು ಮೈ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನೀನು ಮತ್ತೆ ಹೋಗುವಿಯಂತೆ’ ಎಂದಳು.

ನನ್ನ ಓರಗೆಯವರಾದ ಉಷಾ, ವೇಣು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ನನಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಿಯ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು.

ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದಿರಲು ಏಟಿನ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿತು.

ಮೊದಲು ವಿನೋದಕರವಾಗಿದ್ದ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಈಗ ನನಗೆ ಬೇಸರ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ನನ್ನ ಅಡಿಗೆ ರುಚಿ ಎಂದು ವಠಾರ ದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಈ ಬಾರಿ ಸುಬ್ಬಿ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಯಾ ಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಪ್ಪ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಮನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು.

ಗುರು, ಮಣಿ 'ಅಕ್ಕ, ಅಕ್ಕ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹಿರಿತನ ಬಂದಿತ್ತು. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ಕೆಲ ಸವನ್ನು ವಠಾರದ ಅಜ್ಜಿಯೋ, ಅಂಬುಜಮ್ಮನೋ ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಜುಳಾ ಬೇಗದೊಡನೆ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳಾದುದರಿಂದ ಅವಳಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವೂ ಆಗುತ್ತಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುವನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಕೊಂಚ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ಹುಡುಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ದ್ದರೆ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಯಾಗಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ ?

ಸುಬ್ಬಿ ಹನ್ನೊಂದು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮಗುವಿಗೆ 'ರಾಮಕೃಷ್ಣ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ನಾಮಕರಣವೆಂದರೆ ಬರಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಮಕರಣ. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ತೋರಣವಾಗಲಿ, ವಾಲಗೆ ವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಿಯ ಮೊಮ್ಮಗುವಿಗೆ ನಾಮಕರಣವಾದಾಗ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಸಿರು ತೋರಣ ಹಾರಾಡಿತ್ತು. ವಠಾರವೆಲ್ಲಾ ವಾಲಗದಿಂದ ಪ್ರತಿಧ್ವ ನಿಸಿತ್ತು. ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಯ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಔತಣದಡಿಗೆಯ ಹೊಗೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಭ್ರಮವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಮುಖ ಚಿಂತೆ ಯಿಂದ ಸುಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಆಯಾಸ, ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ ಸುಬ್ಬಿಯ ಮುಖ ಖುಳಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ಏನೋ ಅಗಾಧವಾದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ

ಮುಳುಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.

ಸಂಜೆ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಿಂದ ಮಂಜುಳಾ ಬಂದವಳೇ ನೇರವಾಗಿ. ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಳು. ರಾಮಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕಡೆ ಬೆರಳು ತೋರಿಸಿ

‘ಎಲ್ಲಾ ಇವಳ ಹಾಗೇನೇ. ಬಣ್ಣವೂ ಕಪ್ಪು. ಅದರೇನಂತೆ? ಗಂಡಸಿಗಿಂತಹ ಬಣ್ಣ? ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಸರಿ’ ಎಂದಳು.

ಈಗ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸುಮಾರಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಇತರರು ನನ್ನನ್ನು ‘ಕಪ್ಪು’ ಎಂದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೋವಿನ ಅಲೆಯೊಂದು ಎದ್ದು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗುರು, ಮಣಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತರ ಕಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮಂಜುಳೆಯ ಮಾತುಗಳು ಸುಬ್ಬಿಯ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ‘ಅದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ. ಸಂಸಾರ ಹೀಗೆ ಬೆಳೆದರೆ ಗತಿಯೇನು?’ ಎಂದಳು.

‘ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೊಂದು ಉಪಾಯ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಕೇಳ್ತೀಯಾ?’

‘ಎನದು?’

‘ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೋ. ಉಷಾ, ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ತಮ್ಮಂದಿರು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಲಿ.’

‘ಎಷ್ಟು ದಿನಾಂತ ಹೀಗೆ’ ಸುಬ್ಬಿ ರಾಗ ತೆಗೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಂಜುಳ ವೃದುವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು

‘ಅಕ್ಕಿಯ ಮೇಲೆ ಆಸೆ. ನೆಂಟರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದಳು. ಸುಬ್ಬಿ ಮಂಜುಳೆಯ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಕೇಳಿ ನಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

‘ತಮಾಷೆ ಮಾಡಬೇಡ ಮಂಜೂ. ಅವರೂ ಚಿಕ್ಕವರು, ನಾನೂ’

‘ಈಗ ನಾನಿಲ್ಲವೇ?’

‘ನಿನ್ನದು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೇ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕೊನೆ ಎಂದು ನಮ್ಮಬ್ಬರಿಗೂ ಯೋಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟ ಹವಣಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅವರು ದುಡಿಯುತ್ತಿ

ದ್ದಾರೆ. ಸ್ಕೂಲು.... ಸ್ಕೂಲು ತಪ್ಪಿದರೆ ಮನೆಪಾಠಗಳು.... ಪಾಪ! ಅವರಿಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಡವೇ? ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಆಹಾರವೇ? ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿರುವ ಮನೆಯೇ? ಮನರಂಜನೆಯೇ? ಅವರಂತೂ ಅಸ್ತಿಪಂಜರದ ಹಾಗಾಗಿದಾರೆ....' ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಮಂಜುಳಾ ಅವಾಕ್ಕಾದಳು.

‘ಶ್ ... ಸುಬ್ಬೀ, ಅಳಬೇಡ. ಹಸೀ ಮೈ. ನಂಜಾದೀತು. ನೀನು ಅತ್ತಾ ಇರೋದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಗಾಬರಿಯಾಗಿವೆ....’?

‘ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾನೇ ಏನು ಸುಖ ಹೇಳು? ಅವುಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ಅನ್ನ ಹಾಕುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಕಡೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇವಳನ್ನಂತೂ ಸ್ಕೂಲು ಬಿಡಿಸಿ ಮನೇಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಎಂಟು ಕೂಡ ತುಂಬಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ನನ್ನ ಬಾಣಂತನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು....’

‘ಅಳಬೇಡ ಸುಬ್ಬಿ. ದೇವರು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿಯಾನು.’

ಮಂಜುಳಾ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ದೇವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೇ ತನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನೇ ಅವಳ ಬಾಣಂತನಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಅಪ್ಪ ಐದು ಗಂಟೆಗೇ ಎದ್ದು ನೀರು ಕಾಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಿ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಲಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಎರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ನೀರು ತುಂಬಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕ್ರಮೇಣ ಪಥ್ಯದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ನಾನು ಕಲಿತುಕೊಂಡೆ. ಮೆಣಸಿನ ಸಾರು, ಸೀಸಾರು, ಜೀರಿಗೆ ಕಷಾಯ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈ ಪಳಗಿತು.

ಕಿರಿಯರಿಗೆ ನಾನೇ ಪುಟ್ಟ ತಾಯಿಯಾದೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೈಕೆಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಕೆಯಾದೆ. ಅಪ್ಪ ಸಂಪಾದಿಸಿ ತೊಡುವುದನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಿನ್ನುವ ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ಸದಸ್ಯೆಯಾದೆ. ಬಾಲ್ಯದ ಅತಿ ಪಾಟಗಳೆಲ್ಲದರಿಂದಲೂ ನಾನು ವಂಚಿತಳು. ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡ, ಪ್ರೀತಿ,

ವಿಶ್ವಾಸದ ಅಭಾವ, ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೀರಿ ಹೊತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ನಲುಗತೊಡಗಿತ್ತು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ಸಂಸಾರ, ಬಡತನ, ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಸುಬ್ಬಿ ಯಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಸಹನೆ, ಸಿಡುಕು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆಕೆ ತನ್ನ ಸಿಡುಕನ್ನು ಬೇರಾರ ಮೇಲೂ ತೋರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಲಿಯಾದವಳು ನಾನು. ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕೈಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ತಪ್ಪು ತೆಗೆದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ರೇಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಕೆಲವು ದಿವಸ ಅವಳು ರೇಗಿದರೂ ಉದಾಸೀನವಾಗಿದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಅವಳು ಒಂದು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾನು ನಾಲ್ಕು ಮಾತನಾಡಿ

‘ನೀನೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಕೋ. ನಾನು ನಾಳೆಯಿಂದ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಸುಬ್ಬಿ ತನ್ನ ರೇಗಾಟ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಗುರು, ಮಣಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಗುರುವಂತೂ ಗಂಡು ಹುಡುಗ. ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮನೆ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಕುಲ ದೀಪಕ. ಆದರೆ ಮಣಿ? ಹಿರಿಯವಳಾದ ನಾನು ದುಡಿಯಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಣಿ ಮನೇಲಿದ್ದು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಣಿ ಮನೇಲಿದ್ದರೆ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಅವಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಉಪಯೋಗವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಣಿ

‘ಸುಬ್ಬೀ, ಹಸಿವು. ತಿಂಡಿ ಕೊಡು’ ಎಂದು ಆಲಾಪನೆಗೆ ಶುರು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಓಡಾಡಿ ಕೈಕಾಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಅತಂಕವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದುದರಿಂದ ಮಣಿಯನ್ನು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದೇ ನನಗೂ, ಸುಬ್ಬಿಗೂ ಕ್ಷೇಮಕರವಾಗಿತ್ತು.

ಮುಂಜುಳಾ ಸಿಲ್ಕಾ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಉಷಾ ಶುಭ್ರವಾದ ಚೀಟಿಯ ಲಂಗಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಆ ರೀತಿಯ ಲಂಗವನ್ನು ಎಂದೂ ಹಾಕಿ

‘ ಅವರು ಬಗೆಪ್ಪ ನನಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಎರಡು ಒರಟಾದ ಹೆಬ್ಬದ ಗಲಾಟೆ-ಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಸಿ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ

ಅದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೊಸಬಟ್ಟಿ ಹೊಲಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಲ ಯುಗಾದಿಗೆ ಅಪ್ಪ ಬಟ್ಟಿ ತರಲು ಹೋದಾಗ ನಾನೇ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಚೀಟಿ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ತರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಉಷೆಯ ಹೊಸ ಲಂಗ.

ಉಷೆಯ ಬಳಿ ತಿಳಿ ಹಳದಿಯ ಚೀಟಿ ಲಂಗವೊಂದಿತ್ತು. ತಿಳಿ ಹಳದಿ ಬಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಷರಾಯಿ, ಬೂಟ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೊಲ, ಲಂಗ ಬನೀನು ಹಾಕಿದ್ದ ಮೊಲಗಳ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಉಷಾ ಆ ಲಂಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು.

ಯುಗಾದಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರವಿದೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಅಪ್ಪ ಮನೆಯ ವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಟ್ಟಿ ತರಲು ಹೊರಟರು. ಅವರು ಎಂದೂ ಯಾರನ್ನೂ ಎಂತಹ ಬಟ್ಟಿ ತರಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದವರಲ್ಲ. ಅವರು ಬಟ್ಟಿ ತರುವರೆಂದು ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನನ್ನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ

‘ ಅಪ್ಪ, ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಜೊತೆ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬರ್ತೀನಿ ’ ಎಂದೆ.

‘ ಯಾಕಮ್ಮ. ಅಂಗಡಿ ತುಂಬಾ ದೂರವಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ ನಡೆ ಯೋಕಾಗೋದಿಲ್ಲ. ’

‘ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ನಡೆಯೋಕೆ ಆಗತ್ತೆ. ನಾನು ಈ ಸಲ ಒಂದು ತರಹಾ ಬಟ್ಟಿ ತಗೊಳ್ಳೋಣಂತ ಮಾಡಿದೀನಿ. ’

‘ ಯಾವ ತರಹ ? ’

‘ ಉಷಾ ಹೊಲಿಸಿಕೊಂಡಿದಾಳಲ್ಲಾ ಹಳದೀದು....ಮೊಲ.... ’

‘ ಎಲ್ಲಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ ನೋಡೋಣ ’

ನಾನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉಷೆಯ ಮನೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವಳ ಲಂಗ ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ಮಂಜುಳಾ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದಳು. ಅಪ್ಪ ಉಷೆಯ ಲಂಗವನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಿ

‘ಗಜ ಹೇಗೋ?’ ಎಂದರು. ಇವುಗಳಿಗೆ
ನನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದಿದ್ದ ಮಂಜುಳಾ ‘ಗಜ
ರೂಪಾಯಿ’ ಎಂದಳು. ಸುಬಿ.

‘ಏನು! ಹೂಂ. ಸರಿ. ನಾನೇ ನೋಡಿದೆನಲ್ಲಾ ಈ ಮಾದರಿ
ಯದು ತರುತ್ತೇನೆ. ಸರಿಯಾ?’

‘ಆಗಲಿ. ಆದರೆ ಈ ಬಣ್ಣದ್ದೇ ನನಗೆ ಬೇಕು.’

ಅಪ್ಪ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾನು ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತು ಅವರ ದಾರಿ ಕಾಯತೊಡಗಿದೆ.

ಸಂಜೆಯಳಿದು ಕತ್ತಲು ಹರಡಿತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ
ಮುಖ ತೋರಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿದವು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಕುಳಿತಲ್ಲಿದ್ದ
ಮಿಸುಕಾಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನೆರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಕೈಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ, ಮಂಡಿಯ
ಮೇಲೆ ತಲೆಯೂರಿ ತಂದೆಯ ಆಗಮನವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆಸೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷೆ
ಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಉಷಾ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತು ಕೂಗಿದಳು ‘ಬಾರೇ ಗಜ್ಜುಗ ಆಡೋಣ.’

‘ಇಲ್ಲವ್ವು. ಅಪ್ಪ ಬರ್ತಾರೆ. ಮೊಲದ ಲಂಗ ತರ್ತಾರೆ. ನಾನು
ಬರೋದಿಲ್ಲ.’

ಉಷಾ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ವೇಣು ಬಂದು ಆಟದ ಪಿಸ್ತೂಲನ್ನು
ನನ್ನೆದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ‘ಹೋಡೆಯಲ್ಲಾ?’ ಎಂದ.

‘ಹೊಡಿ.’

‘ನಾನು, ನೀನು, ಉಷಾ ಕಳ್ಳ ಪೋಲಿಸಾಟ ಆಡೋಣವಾ?’

‘ನಾನು ಬರೋದಿಲ್ಲವ್ವ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನನಗೆ ಹೊಸ ಲಂಗ
ತರೋಕೆ ಹೋಗಿದಾರೆ. ನಾಳೆ ಬೇಕಾದರೆ ಆಡೋಣ.’

ವೇಣು ನಿರಾಶನಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಸುಬ್ಬಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಕೂಗಿದಳು ‘ಊಟಕ್ಕೆ ಬರೋದಿಲ್ಲವೇನೇ?
ಗುರು, ಮಣಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ಆಗಲೇ ಎಂಟೂವರೆ
ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಊಟಕ್ಕೆ ಬಾ.’

‘ನಾನು ಅಪ್ಪನ ಜೊತೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ.’

‘ ಅವರು ಬರೋದು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಏನೋ ? ಹಬ್ಬದ ಗಲಾಟೆ. ಅಂಗಡೀಲಿ ಬೇಗ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ. ’

‘ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ’

ಸುಬ್ಬಿ ಗೊಣಗಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋದ ಗಂಡಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದೆ.

ನನಗೆ ಯುಗ ಕಳೆದಿರಬಹುದು ಎನಿಸಿದಾಗ ಅಪ್ಪ ಬಂದರು.

‘ ಸುಬ್ಬೀ, ಅಪ್ಪ ಬಂದರು ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾನು ಒಳಗೋಡಿ ಬಂದೆ.

ಅವರು ತಂದಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ‘ ಮೊಲದ ಲಂಗ ತಂದಿದೀಯಾ ? ’ ಎಂದೆ.

ತಂದೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ವಿಷಾದದ ನಗೆ ಬೀರಿ

‘ ಇಲ್ಲಮ್ಮ, ಆ ತರಹದ ಬಟ್ಟೆ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲೂ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ’ ಎಂದರು.

ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಉತ್ಸಾಹ ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಇಳಿ ಯಿತು. ಕೈಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಂಟನ್ನು ಸರಿಸಿ ನಾನು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ ಲಂಗದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು

‘ ನೋಡು, ನಿನಗೆ ಯಾವ ತರಹ ತಂದಿದಾರೆ ’ ಎಂದಳು.

‘ ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೋಡ್ತೀನಿ. ನನಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬರ್ತಿದೆ. ’

‘ ಊಟ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲವೇ ? ’

‘ ಇವಳಿನ್ನೂ ಊಟ ಮಾಡಿಲ್ಲವೇ ? ’ ಅಪ್ಪ ಕೇಳಿದರು.

‘ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಮಾಡ್ತೀನೀಂತ ಕಾಯ್ದೊಂದು ಕೂತಿದ್ದಳು ’ ತಂದೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನೊಡನೆ ‘ ಬಾಮ್ಮ, ಊಟ ಮಾಡು ’ ಎಂದರು.

ಆದರೆ ನಾನಾಗಲೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದೆ. ನಿರಾಶೆಯ ಹೊಡೆತ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಾಶೆ, ಅಶಾಭಂಗ ನನಗೆ ಹೊಸದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಒಂದು ರೂಪು ಪಡೆ